

הלהבה מתחילה בבתי הספר

שחר גינדי ורקפת ארליך רון | 18.05.2021 | 19:49

לلمقالة بالعربية: تبدأ الكراهية من المدرسة

בימים שבהם יש שנאה והרקמת החיים משותפים בערים המעורבות נפרמת באלימות, חשוב להתייחס לתפקידה של מערכת החינוך. הצעירים שנסחפים לגזענות מראים עד כמה קל להסית את ההמונים לשיח של שחור-לבן, צודק-טועה כאשר מעולם לא היה ניסיון אמיתי וכן לשיח מורכב. השיח הרעיל והאלימים זולג לתוך מערכת החינוך באופן מתמיד. כך, לדוגמה, כתבה נערה שפנתה לאתר עצות לבני נוער לאחר שחוותה אלימות בכיתה: "היי לכולם אתמול התפתח דיון בכיתה ודיברנו על המצב הביטחוני בארץ. המון ילדים אמרו שמגיע לערבים למות בגלל שהם עושים פיגועים. אני היחידה שאמרתי שזה לא צודק שהורגים אותם סתם ככה, וגם אם הם עשו פיגועים אפשר להשתלט עליהם ולעצור אותם בלי להרוג אותם. כולם התחילו לצעוק עליי ולקרוא לי מחבלת ואוהבת ערבים. היום כשהגעת לכיתה גיליתי מחברה שלי שכולם עושים עליי חרם בגלל מה שאמרתי. בשעות האחרונות אפילו התחילו להפיץ תמונות שלי בוואטסאפ בתור מחבלת! אני לא יודעת מה לעשות!!"

גם כשערכנו סקר בקרב מורים ושאלנו אותם איך מתנהלים דיונים שנוגעים ביחסי יהודים ערבים בכיתה, הופתענו לגלות שקיים שיעור גבוה של אמירות גזעניות בכיתה. עשרה אחוזים מהמורים דיווחו על גרסה כזו או אחרת של הביטוי "מוות לערבים" הושלכה לחלל הכיתה.

מתיאורי המורים עולה כי מי שיוזם ברוב המקרים את השיח הם התלמידים, ונדמה שהם זקוקים לו. המורים לעומת זאת, נמנעים פעמים רבות מהדיון, מהססים ומדווחים על חוסר אונים. מורה אחת כתבה על הקושי להגיב ואומרה: "במהלך השיעור אחד התלמידים ראה בנייד שלו שהיה פיגוע בירושלים, וקבוצה של תלמידים התחילה לצעוק "מוות לערבים" ו"שואה לערבים". לא הצלחתי להשתלט על האירוע... לא הייתי מרוצה מהתגובה שלי."

מורים שמגיבים מרגישים פעמים רבות מותקפים ע"י תלמידים, כמו בדוגמה הבאה: "שני תלמידים נכנסו לכיתה וצעקו "מוות לערבים" ושאלו אם אני שונאת ערבים. אמרתי שאינני שונאת אנשים בגלל מוצאם והם התחילו לצעוק עליי שאני מורה שמאלנית שאסור לה ללמד בבית הספר. מאותו יום הם ארגנו קבוצת תלמידים ששרו במסדרון כשחלפתי על פניהם שירים נגד ערבים ונגד שמאלנים."

המורים שכן מצליחים לקיים דיון פורה למרות האמירות הגזעניות פועלים ללא משנה סדורה ומשתמשים בכלים המוכרים להם מתחומי הדעת שהם מלמדים, בהקשר הזה מורה אחת כתבה לנו: "תלמידים בכיתה י' החלו לחקות קריאות "אללה אכבר" ולשיר שירים גזעניים נגד פלסטינים. עצרתי את הקריאות והשירה, והסברתי שיש דרכים אחרות לבטא את אותם רגשות, וביקשתי מהם לבטא את

רגשותיהם בצורה יותר מושכלת.. אך הם התבטאו בחריפות רבה יותר. אחרי שסיימו, אמרתי שאני עצמי דור שני לשואה ויש משהו בגזענות שפוגע בי אישית. כל גזענות באשר היא... התלמידים היו קצת המומים - שאלתי מדוע, והם הסבירו שמעולם לא קישרו בין הרגשות שלהם נגד הערבים לגזענות נגד יהודים בשואה."

המורים פועלים ללא גיבוי ברמה הבית ספרית ולא ברמה הארצית, ורוחות ההשתקה ומקרי פיטורים של מורים ומניעת דיונים כפי שקרה בריאלי בחיפה מרמזים להם שעדיף לא להיכנס לנושאים פוליטיים. אף אחד מ-387 המורים שהשתתפו במחקר לא הזכיר מעורבות של יועץ או יועצת, מנהל או מנהלת בית ספר, לא התייחס לחוזרי מנכ"ל ולא פנה לגוף בכיר לעזרה. אין בנמצא כרגע שום חוליה שמיישמת ומקשרת בין מדיניות משרד החינוך המוצהרת לבין הרמה הארגונית והמורים ניצבים מול התלמידים בודדים וחסרי אונים.

על המורים לדעת ששתיקתם הינה אמירה פוליטית שמשמעותה הפקרת המרחב הציבורי לקיצוניים. הניסיון לשמור את בית הספר כמרחב ניטרלי מבחינה פוליטית קורס לאור הקונפליקט המתמשך הזולג לתוך המרחב בית ספרי והוא מחייב שינוי מדיניות: למערכת החינוך יש מחויבות לשלוח את המורים לדיונים ו"ללכלך את הידיים", עם הידע, המיומנויות והגיבוי הנדרשים.

על מערכת החינוך להדגיש חשיבה ביקורתית, ללמד על איזון בין עקרונות מוסריים שונים כמו בטחון, זכויות אדם, צדק ושוויון ולהתנסות בדיאלוג דמוקרטי מכבד שבו התשובה אינה חד משמעית ודורשת הבנה של מצבים מורכבים והתייחסות לצדדים השונים של הדיון. יש לצייד את התלמידים בידע גיאופוליטי על המצב בישראל ובעולם. הכישורים הדמוקרטיים של אזרחי ישראל העתידיים אינם מובנים מאליהם ותלויים במערכת חינוך שתבין שחלק מתפקידה הוא לתת את הכלים לשימור הדיאלוג הדמוקרטי, לחשיבה ביקורתית על פוליטיקה, לסובלנות והיכרות עם עמדות שונות ומגוונות.

للمقالة بالعربية: تبدأ الكراهية من المدرسة

להצטרפות לקבוצת הפייסבוק של המדור